

# OTROK IN STREL

(Gračanica, v mesecu avgustu 1941)

Nekoga lepega sončnega dne,  
sedeli pred kavarno so neki ljudje.  
Prepir in prerekanje bilo slišati je.  
Ustaš je trdil ustašu, kako dobro ciljati zna  
in to dokazati hoče.  
Dvignil je puško,  
pomeril v tarčo.  
V hipu bilo je slišati strel in krohot,  
zadetek točno v tarčo.

Na balkonu sosednje hiše  
se zgrudil otrok je med svoje igrače...  
Tako in podobno počela je ustaška svojat.

JOŽICA KALAN

# MORIŠČE

(Sl. Požega, konec avgusta 1941)

V Slavonski Požegi  
morišče mnogih je Srbov bilo.  
Po ukazu ustaškem zverinsko pobili so jih.

Skopati morali sebi so jama,  
globoko široko za štiristo rodoljubov  
zaprtih v garaži vojaški.  
Ustaši z mitraljezom ob vratih postavljeni  
pobili so jih.

Brez izjem:

mlad ali star,  
žena, mož ali otrok,  
kriv ali ne...

moral je pasti,  
umreti brez sodbe pravične.

Da žive ne bi pokopali,  
»MILOSTNO« s puškinimi kopiti so jih pobijali.  
Pobiti mogli vseh niso,  
zmetali v jama napol so še žive,  
pokrili jih z zemljo,  
ki kakor odeja nemirna  
nad trupli je nihala.

JOŽICA KALAN

# STRAHOTE DAN

(Gračanica, v začetku septembra 1941)

Strahoten bil je to dan,  
vse mesto bilo je v strahu,  
trepetal je, kakor trepeče zrak v neznosni vročini.

Vse se je zbiralo v gruče,  
čakalo na strahoten ukaz.  
Sredi mesta stoji vojaški kamion.  
Strahoten pogledati je prizor:  
vkljenjen otrok, nekaj žena in mož,  
za kamionom privezano truplo meščana,  
ki mestu dolga leta, bil je prijazen zdravnik.  
Kot vrečo krompirja to pretepeno in izmučeno truplo  
le podobno človeku  
vrgli ustaški vojaki so na kamion.

Z ropotom motorja  
glušili so stok,  
in krčeviti krik nedolžnih ljudi.  
Do rečice Spreče bili so odpeljani,  
tam se končala njihova zadnja je pot...  
Strah in trepet ostal je v srcih meščanov...

JOŽICA KALAN

V našem uredništvu se je oglašil Beno Kušar s Povšetove ulice št. 82 ter nam podaril fotografsko ploščo in pripadajoče besedilo. Zahvaljujemo se mu za verjetno enega redkih posnetkov Gramozne jame iz drugega meseca svobodne Ljubljane.

## Gramozna jama, dekorirana za prihod komsomolcev dne 25. junija 1945

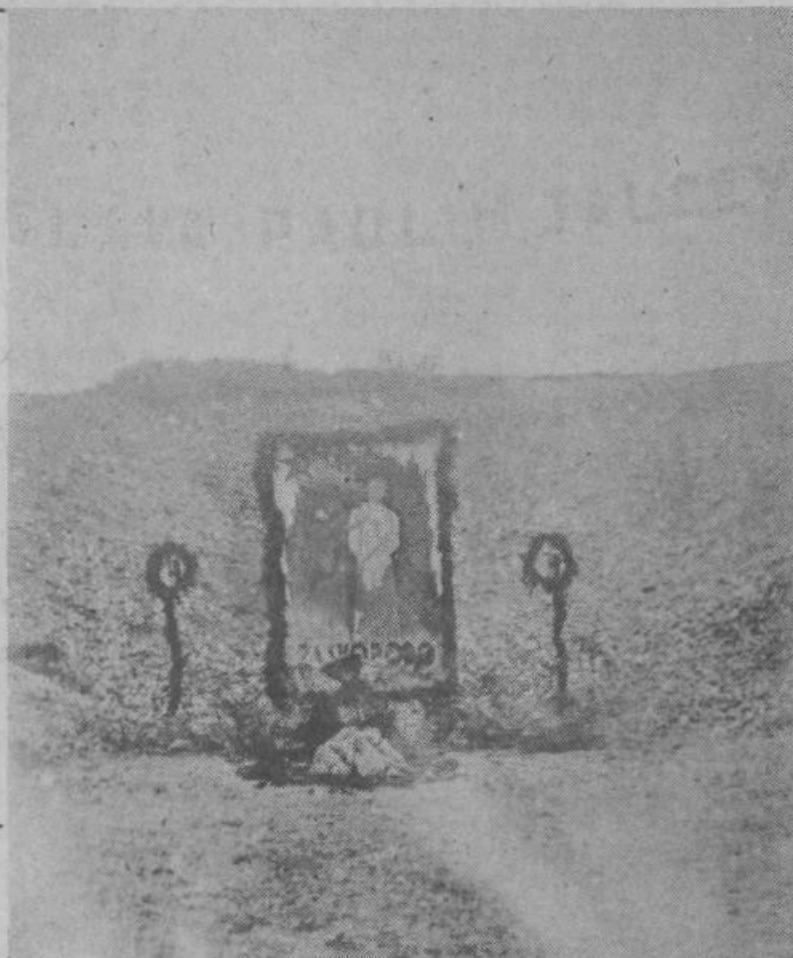
Slika na posnetku predstavlja talko in sence strelcev (ideja in izdelava celotne dekoracije: Beno Kušar), velikost 250 x 150 cm. Zloženo kamenje pred sliko je bilo nabrano v jami še z ostanki strjene krvi streljanih talcev in praznimi naboji, najdenimi v jami. V dolžini 3 — 4 metre pod sliko je bila bodeča žica, ki je tudi bila tedaj okoli jame.

Napis SLAVA PADLIM TALCEM je bil sestavljen iz črk, na katerih so bile montirane 12-voitne žarnice. Električni tok je bil napeljan iz prve sosednje hiše, oddaljene ok. 200 metrov.

Organizatorica proslave (in sprejema) je bila komisija za kulturo in propagando ZMS rajona Moste.

Nastopajoči recitatorji in harmonikarji so bili v narodnih nošah.

BENO KUŠAR



## NAŠA SKUPNOST — 25. MAJ

Umetniška priloga: Ureja komisija pri uredniškem odboru Nsk, zanjo odgovarja Marjan Moškrič